

Idea Challenge B1

Мога да разработя собствена идея и бизнес модел.
Базисно обучение по предприемачество

Предприемачески дизайн – устойчив бизнес модел

Какъв е процесът, който изминава един продукт от идеята през създаването му до пазарната му реализация? Това учат учениците докато работят по една своя идея. Целта е учениците да разработят устойчив бизнес модел за идеята си и да разберат теми като защита на търговска марка.

Допълнителни материали за учениците 2

Да защитиш идеите си

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

BMB

Bundesministerium
für Bildung

KIRCHLICHE
PÄDAGOGISCHE
HOCHSCHULE
WIEN/KREMS

Програмата Youth Start Entrepreneurial Challenges

е базирана на TRIO-модела за предприемачество – www.youthstart.eu

Базисно обучение по предприемачество	Култура на предприемачеството			Гражданско обучение по предприемачество
 Idea Challenge Hero Challenge	 Empathy Challenge	 Storytelling Challenge	 Buddy Challenge	 My Community Challenge
 My Personal Challenge Lemonade Stand Challenge	 Perspectives Challenge	 Trash Value Challenge	 Open Door Challenge	 Volunteer Challenge
 Real Market Challenge Start Your Project Challenge	 Extreme Challenge	 Be A Yes Challenge	 Expert Challenge	 Debate Challenge

TRIO-моделът е цялостна концепция, която обхваща три области:

„Базисно обучение по предприемачество“ разглежда базисната квалификация, свързана с предприемаческо мислене и поведение, компетентността за разработване на собствени идеи и уменията да ги реализираш гъвкаво и иновативно.

„Култура на предприемачеството“ се свързва с насърчаването на култура на открито приемане на новостите, култура на емпатия, на екипност и креативност, на целенасоченост и собствена инициатива, но също така и осъзнаване и готовност за поемане на риск.

„Гражданско обучение по предприемачество“ цели укрепването на социалната компетентност на граждани, които да поемат отговорност за себе си, за другите и за околната среда. Всяко от 18-те предизвикателства е замислено като „семейство“, което е включено в една от изброените по-горе три области на TRIO- модела, като отделните семейства-предизвикателства обхващат различни образователни нива. Обозначенията върху материалите за обучение показват нивото, за което са предназначени: A1 – начална степен, A2 – прогимназиална степен, B1, B2 и C1 – различни нива на горната гимназиална степен. Всяко следващо ниво надгражда предходното.

Работен лист 1: Да защитиш идеите си

Ние все още щяхме да живеем в пещери, ако духовно богати идеи не бяха успели да усъвършенстват начина на живот на хората. Вие сте разработили идея? Как бихте могли да я опазите от това, други да я използват неправомерно? Какви са различните форми на защита?

Принципно може да се различат следните сфери на защита:

1. Технически изобретения и патенти
2. Образци
3. Защитени наименования за произход съотв. защитени географски означения.
4. Марки
5. Фирмени наименования
6. Произведения и софтуер

1. Патенти

С един патент може да защитите Вашето **изобретение** и да изключите неговото промишлено производство, продажбата и използването от други без Вашето разрешение. Разбира се, това право може да бъде прехвърлено чрез продажба или лиценз. Изобретението може да касае един предмет съотв. метод, с който може да бъде решен даден технически проблем. Решаващ според патентния закон е „новостта“ на продукта! Вие сами проучвате или възлагате на патентната служба да проучи последните новости в тази сфера на техниката. Впрочем в ЕС не може да се защитава бизнес идеи, но в САЩ това е възможно за така наречените „бизнес методи“.

При регистриране на патента трябва да се обърне внимание на следното:

- Изобретението не може да бъде публикувано преди регистриране на патента.
- От самото начало да се вземе предвид икономическият аспект. (Приложимост, възможност за използване!)
- В заявката за регистриране на патент трябва да бъде точно описан всеки технически детайл.
- Подаването на заявка за регистрация на патент не може да се извърша по електронната поща.

За национални патенти, чийто срок за защита е 20 години, отговаря патентната служба в съответната страна (напр. <http://www.bpo.bg/>; www.patentamt.at), за европейски патенти - **патентната служба в Мюнхен**. Впрочем не съществува патент, който да е валиден в цял свят!

2. Образци

Външният вид на едно **промишлено изделие** се защитава чрез промишлен дизайн. Защитата на образаца обхваща всички белези, които могат да бъдат възприети с окото (цвят, форма,

повърхност) – т.е. дизайна. Защитеният предмет се отнася до моделите и се регулира от Закона за защита на образа.

В Закона за защита на полезния модел се регулира така нареченият „малък патент“. Тук става въпрос за защита на нови, служещи на предназначението, технически форми. **Полезният модел** е подобен на патента, но при него срокът на защита е само 10 години и предоставянето му от патентната служба става много по-бързо.

За закрилата на образците в Европейския съюз отговаря Службата за хармонизация в Аликанте (Испания). Осигуряваният максимален срок на закрила възлиза на 25 години.

3. Марки

Вие всички познавате марки. За да бъде получена защита на една марка, тя трябва да бъде различима, а не просто да описва стоките и услугите, за които тя трябва да бъде използвана! **[tm]** е съкращението за **Trademark**, търговска марка, английското обозначение за марки. Често това съкращение се посочва, за да открои марката. Понякога се посочва и произходът. **[tm by ...]**.

Регистрацията ® на една марка не е задължително, но е препоръчително. Така с регистрацията Вие си осигурявате по-добри законови позиции, тъй като можете да забраните на Вашите конкуренти да използват Вашата марка или знак. Закрилата на марката е за срок от 10 години и може да бъде продължавана за по още 10 години колкото пъти искате. За точната процедура и разностите се информирайте във Вашето национално патентно ведомство (<http://www.bpo.bg/>). Придобиването на закрила за марката дава на притежателя изключителното право за използване на марката. Правото е преносимо, може да бъде обект на обезпечение и е делимо. То може също да бъде продавано или въз основата на лицензионен договор да бъде използвано за стопански цели.

Към основните **видове марки** се числят:

1. **Марка, съставена единствено и само от думи:**
Важат само ПЕЧАТНИ БУКВИ; без определена форма на изписване; без графика! Могат да се използват както букви, така и думи!
2. **Марка с рисунка:**
Рисунка без никакво буквено съдържание
3. **Марка с рисунка и думи**
Рисунка и буквено съдържание
4. **Триизмерна (физическа) марка**

Марките често биват копирани (марково пиратство) и много предприятия търпят от това значителни щети. Примери за това са Лего, производители на луксозни часовници, чанти и електронни уреди.

4. Фирмено наименование.

Закрилата на фирменото наименование е съпоставима със закрилата на марката. За проверка на допустимостта на фирменото наименование съотв. вписването му във **фирмения регистър** (за България – Търговски регистър) обаче отговаря не патентното ведомство, а съответния съд за фирмена регистрация в дадената страна (за България – Агенция по вписванията). Едно фирмено наименование може да изпадне в противоречие със съществуващата в съответното местно законодателство нормативна уредба за закрила на търговската марка.

5. Защитени области на произход съотв. защитени географски означения

От 1992 г. съществува възможност за защита в целия ЕС на географски означения (напр. шунка от Парма) и означения за произход (напр. Тиролско алпийско сирене) за селскостопански продукти и хранителни стоки. Когато един селскостопански продукт или хранителна стока постигне особена репутация в и извън границите на страната, то това, за съжаление, може да доведе до това, продуктът да бъде имитиран и да бъде злоупотребено с името му. Това защитено обозначение се вписва във **воден от Европейската комисия регистър** на защитените наименования за произход и защитените географски означения. Гарант за автентичността е едно лого на Европейската комисия.

Тази закрила обхваща целия Европейски съюз и е неограничена по време. Чрез регистрацията пострадалият може да се защити, предявявайки претенции за въздържане от определено действие, отстраняване и обезщетение за щетите.

6. Произведения и софтуер

Авторското право закриля интелектуалните произведения в областта на литературата, аудио продуктите, изобразителните изкуства или филмовото изкуство. Закрилят се индивидуалността и оригиналността на интелектуалната собственост!

Всеки новопоявил се софтуер автоматично попада под закрилата на **авторското право (съответства на „Copyright“)**. Във времето на дигиталните технологии авторското право, което е разработено в 18 век, трябва също да се адаптира към модерните времена на Интернет. „Copyright“ е „Правото за копиране“ и означава, че копирането на едно произведение без съгласието на автора не е разрешено. Авторското право се обозначава със символа на една буква С заградена в кръг, с © – така се сигнализира думата **„Copyright“**.

Регулирането чрез авторското право включва технически мерки за защита, (напр. защита от копиране,) с които правоприетелите целят да предотвратят нежелано използване, размножаване и разпространяване на техните произведения. Правоприетелят обаче трябва да продължи да спазва ограниченията и да разрешава копия за лични употреба. Това означава, че който си купи музикален диск, има право да направи безплатно копие за някои близки приятели и роднини. Плагиатство (съответно продуктово пиратство) е „неправомерното използване на защитена от авторско право интелектуална собственост“ напр. на мелодия или текст.

Сравни: Закрила чрез авторско право съотв. патент или полезният модел

- Защитата на авторското право е слаба и лесно може да бъде заобиколена. (софтуер-клонинги има колкото е пясъкът в морето)
- Патентите съотв. полезните модели предлагат силна защита. Тяхната закрила обхваща техническото съдържание на софтуера.
- Но не всеки софтуер може да бъде патентован или регистриран като полезен модел, тъй като трябва да бъде посочен технически контекст.

Обобщение „Да защитиш идеята си“

Сфери на закрила	Утвърдени в следните закони	Компетентна институция	Срок на закрила (най-често с опция за удължаване)
Технически изобретения като патенти	Закон за патентите	Патентно ведомство	20 години
Образец	Закон за търговските марки и промишлени образци Закон за промишления дизайн	Патентно ведомство	Промислен дизайн 10 години
Защитени наименования за произход съотв. защитени географски означения	Регламент (ЕИО) Nr. 2081/92	Патентно ведомство	В целия ЕС без ограничения във времето
Марки	Закон за търговските марки и промишлени образци	Патентно ведомство	10 години (с опция за продължаване)
Фирмено наименование	Търговски закон	Търговски регистър	До заличаване
Произведения, софтуер	Авторско право	Министерство на правосъдието	До 70 години след смъртта на правопритежателя

Idea Challenge B1

Youth Start Entrepreneurial Challenges

Работна задача 1: Обяснете защо едно изобретение трябва да бъде закриляно.

Работна задача 2: Анализирайте дали бихте могли да защитите своята идея.

Работна задача 3: Проучете къде може да получите информация за съществуващи патенти.

Работна задача 4: Направили сте страхотно изобретение. Какво трябва да направите, за да може да го патентовате? Използвайте за целта и информацията от уеб-страницата на патентното ведомство.

Работен лист 2

Обобщение на саморефлексията

1. След като приключихте с това предизвикателство, мислите ли сега по-различно относно разработването на една идея? Защо е така или защо не ?

---

2. Чувствате ли се готов да реализирате и въведете на пазара собствена бизнес идея?

---

3. Ако бихте разказали на родителите си за три неща, които сте научили от това предизвикателство, кои биха били те?

---

4. Бихте ли препоръчали на някого от родителите си да основе собствено предприятие?
Защо да или защо не ?

---

5. Какви качества според Вас са необходими на един човек, за да създаде собствено предприятие? Достатъчни ли са една добра идея и един добре изготвен и описан бизнес модел?
